

Φ

φαγάκι: ζουμορί, η

π.χ. χα κι ζουμορί μο τσαβό = φάε το φαγάκι σου αγόρι μου.

φαγάνα: φαγκάνα, η

π.χ. νά χα μπουτ, σαρ φαγκάνα κερντιλάν = μην τρως πολύ, σαν φαγάνα έγινες.

φαγητό (α): ζουμί, η και χαπέ, ο (χαπέ σ.α. τροφή)

π.χ. μπιλονγκλί σι η ζουμί = ανάλατο είναι το φαγητό, κχιλαλό χαπέ νασσί χαβ = λαδερό φαγητό δεν μπορώ να φάω, σαή ζουμί τε κεράβ αβγκιέ; = τι φαγητό να κάνω σήμερα;

φαγητό (β): χαμπέ, ο

π.χ. κερντιλό ο χαμπέ; = έγινε το φαγητό;

φαγούρα: χαντζ και χαντσ, η

π.χ. ασταρντά μαν χαντσ κάι μο ντουμό = μ' έπιασε φαγούρα στην πλάτη.

φαγουρίζομαι (αμετβ. ρ.):

χάντζαβμαν και χάντζαμαν
π.χ. (φράση) μι πάλμα χαντζόλμαν, παρέ κα λαβ = η παλάμη μου φαγουρίζεται, λεφτά θα πάρω.

φαγουρίζω (μετβ. ρ.): χάντζαβ

π.χ. χαντζόλ τουτ κο ντουμό μαριμάσκε; = σε φαγουρίζει η πλάτη σου για ξύλο;

φαγούρισμα: χαντζαηπέ, ο.

φάγωμα: χα(ν)ντιπέ, ο

π.χ. ο χα(ν)ντιπέ ε μενιένγκο = το φάγωμα των παπουτσιών.

φαγωμένος (μτχ. ως επίθ.):

χα(ν)ντό,-ί

π.χ. χα(ν)ντό σομ, νι μανγκάβ τε χαβ = φαγωμένος είμαι, δε θέλω να φάω, χα(ν)ντέ σι ε τομαφιλέσκε λαστίκε = φαγωμένα είναι τα λάστιχα του αυτοκινήτου.

(χα(ν)ντό μτφ. = μαλωμένος, βλ. και μαλωμένος).

φαγώνομαι (α): χα(ν)ντιάβ

π.χ. χα(ν)ντιλέ ταλάλ ε μενία = φαγώθηκαν από κάτω τα παπούτσια, χα(ν)ντιλέ ε τομαφιλέσκε λαστίκε = φαγώθηκαν τα λάστιχα του αυτοκινήτου, (μτφ.) χα(ν)ντόλ καβά ντοκτόρι = φαγώνεται (δωροδοκείται) αυτός ο γιατρός (χα(ν)ντιάβ σ.α. τρώγομαι (κυριολ.), π.χ. σσουκλιλί η ζουμί, νι χα(ν)ντόλ = ξίνισε το φαγητό, δεν τρώγεται).

φαγώνομαι (μτφ.) (β) (αμετβ. ρ.):

χάμαν (βλ. και τρώγομαι (μτφ.) μαλώνω)

π.χ. νά χάτουτ κε ντάσα = μη φαγώνεσαι με τη μάνα σου, (ο αόριστος χαλόμαν = φαγώθηκα (μτφ.), μάλωσα, σ.α. κήκα (μτφ.), την πάτησα, την έβαψα, χάθηκα, καταστράφηκα, π.χ. χαλόμαν ακανά, σο κα κεράβ; = φαγώθηκα (κήκα) τώρα, τι θα κάνω; χαλά(ν)τουτ, τε ασταρένα τουτ ε σσεραλέ = φαγώθηκες (την έβαψες), αν σε πιάσουν οι αστυνομικοί).

φαγώσιμος (επίθ.): χαμάσκο, -ι.

φαϊ: (βλ. φαγητό).

φαίνομαι (α) (αμετβ. ρ.):

σικάντιαβ (σ.α. εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι)

π.χ. νι σικάντολ κατάρ, ντουρ σι = δε φαίνεται από 'δώ, μακριά είναι, ουτσχάρ-τουτ, κε τσανγκά σικάντον = σκεπάσου, τα πόδια σου φαίνονται, λατσχό μανούσες σικάντολ = καλός άνθρωπος φαίνεται.

Αντίθ. γκαράντιαβ = κρύβομαι, χασάρντιαβ = χάνομαι,

*εξαφανίζομαι, χασάαβ =
εξαφανίζομαι, χάνομαι.*

φαίνομαι (β) (αμετβ. ρ.): μπε(λ)λί-
κεράβ (= φανερό κάνω)

π.χ. μπε(λ)λί-κερέλ κάι πφενέλ
χοχαηπέ: λεσκό μούι λολιλό =
φαίνεται που λέει ψέμα: το
πρόσωπό του κοκκίνησε.

φάκα: φάκα, η

π.χ. (μτφ.) κάι κα τζας; κα περές
α(ν)ντί φάκα = πού θα πας; θα
πέσεις στη φάκα (δηλ. θα σε
πιάσω).

φάκελος: φάκελο, ο

π.χ. μιννό σι καβά φάκελο = δικός
μου είναι αυτός ο φάκελος.

φακή: λί(ν)τα, η

π.χ. κιριλί η λί(ν)τα; = έβρασε η
φακή;

φακίδα: τσίλι, ο (πληθ. τσίλορα, ε)

π.χ. πφερντό τσίλορα σι λεσκό μούι
= γεμάτο φακίδες είναι το πρόσωπό
του.

φακιδιάρης (επίθ.): τσι(λ)λίο, -ίκα.

φακό: φακό, ο

π.χ. κάι τχοντάν ο φακό; = πού
έβαλες τον φακό;

φαλακροκέφαλος* (επίθ.): χαλέ-
σσερέσκο, -ι.

φαλακρός (επίθ.): χαλό, -ί

π.χ. μπουτ πελέ κε μπαλά, χαλό κα
ατσχές = πολύ έπεσαν τα μαλλιά
σου, φαλακρός θα μείνεις.

φαλακρούλης (επίθ.): χαλορό, -ί

φαλάκρα: χαλιπέ, ο.

φαλάκρωμα: (βλ. φαλάκρα).

φαλακρωμένος (μτχ.): χαλιαρντό-ί

Συνών. χαλό = φαλακρός.

φαλακρώνομαι: (βλ. (αμετβ.)

φαλακρώνω).

φαλακρώνω (αμετβ. ρ.): χαλιάβ

(σ.α. φαλακρώνω σε κάθε τριχωτό
μέρος του σώματος)

π.χ. χαλιλό κο σσορό = φαλάκρωσε
το κεφάλι σου.

φαλακρώνω (μετβ. ρ.): χαλό (-ί)-
κεράβ (= φαλακρό(-ή) κάνω) και
χαλιαράβ

π.χ. η γιακ χαλιαρντάς ο μπαλκάνο
= η φωτιά φαλάκρωσε το βουνό.

φαλιμέντο: φελεμέ(ν)το, ο

φαλιρίζω (αμετβ. ρ.): φελεμέ(ν)το-
τσαβ

π.χ. α(ν)ντέ τριν τσχον φελεμέ(ν)το
τσχουτά, πφα(ν)ντά ο ντικιάνο = σε
τρεις μήνες φαλίρισε, έκλεισε το
μαγαζί. (φελεμέ(ν)το-τσαβ
κυριολ.: φαλιμέντο ρίχνω)

Σύνων. τσοριάβ = φτωχαίνω αμετβ.

*Αντίθ. μπαρβαλισάαβ και ζεγκίνι-
κερντιάβ = πλουτίζω αμετβ.*

φαλίρισμα: (βλ. φαλιμέντο).

φάλτσο: φάλτσο, ο

π.χ. φάλτσο τσαλάβ η τόπα =
φάλτσο χτύπα την μπάλα.

φανέλα: φανέλα, η

π.χ. σαβί σσουκάρ φανέλα
κι(ν)ντόμ τούκε! = τι ωραία φανέλα
σου αγόρασα!

φανερός (α) (επίθ.): σικαντό, -ί

(σ.α. εμφανής, ορατός, δειγμένος)

π.χ. σικαντό σι ο τσατσιπέ =

φανερή είναι η αλήθεια.

Αντίθ. μπισικαντό = αφανής,

*γκαραντό = κρυμμένος, χασαρντό =
χαμένος, εξαφανισμένος.*

φανερός (β) (άκλ. επίθ. και

επίρρ.): μπε(λ)λί (σ.α. φανερά,

πρόδηλος, προδήλως, προφανής,
ευδιάκριτος, εμφανής, εμφανώς,
ορατός, ορατός, έκδηλος)

π.χ. καβά σσεί, μπε(λ)λί σας, κάι
κα κερντόλ = αυτό το πράγμα,
φανερό ήταν, ότι θα γίνει.

*Αντίθ. μπε(λ)λεσίζι = άδηλος,
αδήλως.*

φανέρωμα: σικανταριπέ, ο (κυριολ.
ανάδειξη)

(σ.α. αποκάλυψη, επίδειξη,
προβολή, παρουσίαση)

Αντίθ. γκααραηπέ = κρύψιμο, χασαριπέ = χάσιμο, εξαφάνιση, απώλεια.

φανερωμένος (μτχ.): σικανταρντό,-ί και σικαντι(ν)ντό, -ί (κυριολ. αναδειγμένος) (σικανταρντό σ.α. αποκαλυμμένος, επιδειγμένος, προβεβλημένος, παρουσιασμένος).

Αντίθ. γκααραντό = κρυμμένος, μπισικαντι(ν)ντό και μπισικανταρντό = αφανέρωτος.

φανερώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικανταράμαν και σικαντινάβαβ (κυριολ. αναδεικνύομαι) (σ.α. επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, παρουσιάζομαι)

π.χ. σικαντινάιλο ο τσατσιπέ = φανερώθηκε η αλήθεια, νι σικαντάρεστουτ, πφίρνορέα, τσοράλ κερές κι μπουκί = δεν φανερώνεσαι, πονηρούλη, κρυφά κάνεις τη δουλειά σου.

Αντίθ. γκαράντιαβ και γκααραβάμαν = κρύβομαι.

φανερώνομαι (β): σικαντισάαβ (κυριολ. αναδεικνύομαι) (σ.α. επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, παρουσιάζομαι).

φανερώνομαι (γ) (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι).

φανερώνω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (σ.α. αποκαλύπτω, επιδεικνύω, παρουσιάζω, προβάλλω) (κυριολ. αναδεικνύω)

π.χ. κα σικανταράβ τουμαρέ ρεζι(λ)λίκορα = θα φανερώσω τα ρεζιλίκια σας.

Αντίθ. γκααραβάβ = κρύβω, χασαρνταράβ = εξαφανίζω, αφανίζω, εξοντώνω.

φαντάρος: (βλ. στρατιώτης.).

φαντασία: φα(ν)ντασία, η

π.χ. νάι τουτ κχάντσικ, σο κερέλ, κερέλ λε κι φα(ν)ντασία = δεν έχεις

τίποτα, ό,τι κάνει, το κάνει η φαντασία σου.

φάντασμα (α): τζοχανό, ο π.χ. εβελντέν σας τζοχανέ, ακανά νάι = παλιά υπήρχαν φαντάσματα, τώρα δεν υπάρχουν, σαρ τζοχανό κερντιλό καβά = σαν φάντασμα έγινε αυτός (δηλ. ασχήμυνε πολύ), θηλ. τζοχανί, η (σ.α. στρίγκλα π.χ. μπουτ τζοχανί ρομνί σι κι σασούι = πολύ στρίγκλα γυναίκα είναι η πεθερά σου).

φάντασμα (β) (λέγεται ως φοβέρα για τα παιδιά): γκουγκού, ο π.χ. τε να χάσα κι ζουμί, κα χαλ τουτ ο γκουγκού = αν δε φας το φαγητό σου, θα σε φάει το φάντασμα (όταν ο τόνος ανεβαίνει στην παραλήγουσα, τότε η λέξη σημαίνει πανάσχημος-η, π.χ. τζάταρ κατάρ τσχε γκούγκου = φύγε από 'δω πανάσχημη).

φαντασματάκι: τζοχανορό, ο.

φάντης: φά(ν)ντι, ο.

φάρα: φάρα, η

π.χ. κατάρ αμαρί φάρα σι καβά = από τη δική μας φάρα είναι αυτός.

φαράσι: σικνό-κιρέκο, ο και σικνί-λοπάτα, η (κυριολ. μικρό φτυάρι) π.χ. καζόμ παρέ κερέλ ο σικνό-κιρέκο; = πόσα λεφτά κάνει το φαράσι;

Φαραώ: Φιραούνο, ο

(σ.α. αρχαίος Αιγύπτιος).

φαρδαίνω (α) (μετβ. ρ.):

γκενισσλετιρίαβ

π.χ. κα γκενισσλετιρίαβ ο φουστάνο = θα φαρδύνω το φουστάνι.

Αντίθ. τανγκιαράβ = στενεύω (μετβ.) και ντάρι-κεράβ = στενεύω (μετβ.)

φαρδαίνω (β) (μετβ. ρ.): γκενίσσι-κεράβ (= φαρδύ κάνω).

φαρδαίνω (α) (αμετβ. ρ.):

γκενισσλενίαβ

π.χ. γκενισσλενίορ ο ντρομ νταά τελέ = φαρδαίνει ο δρόμος πιο κάτω.

Αντίθ. τανγκιάβ = στενεύω (αμετβ.) και ντάρι-κερντιάβ = στενεύω (αμετβ.).

φαρδαίνω (β) (αμετβ. ρ.): γκενίσσι-κερντιάβ (= φαρδύς γίνομαι)

Αντίθ. ντάρι-κερντιάβ = στενεύω αμετβ.

φάρδεμα: γκενισσλεμέκο, ο

Αντίθ. τανγκιαριπέ = στένεμα, νταρλαμάκο = στένεμα.

φαρδόκαρδος: (βλ. φαρδόψυχος).

φάρδος: γκενισσλίκο, ο π.χ. καζόμ μέτρορα σι ο γκενισσλίκο; = πόσα μέτρα είναι το φάρδος;

Αντίθ. τανγκιπέ και νταρλούκο = στενότητα.

φαρδόψυχος (επίθ.): γκενίσσι-γκέσκο, -ι

π.χ. καγιά μπουκί μανγκέλ γκενίσσι-γκέσκο μανούζς = αυτή η δουλειά θέλει φαρδόψυχο άνθρωπο.

Αντίθ. ντάρι-γκέσκο = στενόψυχος.

φαρδύς (άκλ. επίθ.): γκενίσσι π.χ. μπουτ γκενίσσι σι καβά πα(ν)τόλι μάνγκε = πολύ φαρδύ είναι αυτό το παντελόνι για μένα, γκενίσσι σι ο ντρομ = φαρδύς είναι ο δρόμος.

Αντίθ. τανγκ και ντάρι = στενός.

φαρμακείο: φαρμακίο, ο και ερζανάβα, η

π.χ. σαβό φαρμακίο σι αϊράτ πουταρντό; = ποιο φαρμακείο είναι απόψε ανοιχτό;, κα τζας τζι κάι ερζανάβα; = θα πας μέχρι το φαρμακείο;

φάρμακο: ντραπ και ιλάτσι, ο π.χ. κα λατσαχάρέν τουτ καλά ντραπά = θα σε καλύτερέψουν αυτά τα φάρμακα, πιλάν κο ιλάτσι; = ήπιες το φάρμακό σου;

(ντραπ σ.α. βότανο).

φαρμακοποιός: ερζανετζίο, ο (θηλ. ερζανετζίκα, η).

φασαρία (α): τσινγκάρ, η (σ.α. μάλωμα, πόλεμος, καβγάς)

π.χ. μπεςς σσουκάρ ρόντεστουτ τσινγκαράκε; = κάτσε καλά ψάχνεσαι για φασαρία;

φασαρία (β): γκυρι(ν)τία, γκυρι(ν)τάβα (τα υ προφ. όπως το γαλλικό u), γκυουρι(ν)τία και γκυουρι(ν)τάβα, η (κυριολ. θόρυβος)

π.χ. νά κερέν γκυουρι(ν)τία, ο χουρντό πασστόλ = μην κάνετε φασαρία (θόρυβο), το παιδί κοιμάται.

φασίνα: φασσίνα, η π.χ. κεράβ φασσίνα ο κχερ = κάνω φασίνα το σπίτι.

φάσκωμα: πακιαριπέ, ο

Συνών. κουρπαριπέ = σπαργάνωμα.

φασκιωμένος (μτχ.): πακιαρντό, -ί *Συνών. κουρπαρντό = σπαργανωμένος.*

Αντίθ. μπιπακιαρντό = αφάσκιωτος.

φασκιώνω (μετβ. ρ.): πακιαράβ

π.χ. πακιαράβ ε χουρντέ = φασκιώνω το μωρό.

(πακιαράβ σ.α. τυλίγω, συσκευάζω).

Συνών. κουρπαράβ = σπαργανώνω.

φασολάδα: φουσουέσκι-ζουμί, η (= φασολιού φαγητό)

π.χ. φουσουέσκι-ζουμί κα κεράβ αβγκιέ = φασολάδα θα κάνω σήμερα, χα τε ντικχές σαρ κερντιλί ε φουσουέσκι-ζουμί, σο τε κερές ο μας = φάε να δεις πώς έγινε η φασολάδα, τι να το κάνεις το κρέας.

φασολάκια (φρέσκα): ταζέ-φουσουϊά, ε (= φρέσκα φασόλια) (προφ. με συνίζηση ια).

φασόλι: φουσουϊ, ο

π.χ. οπάςς κίλο φουσουϊ λιόμ = μισό κιλό φασόλι (φασόλια) πήρα.

(υπόκ.): φουσουϊορό, ο (προφ. με συνίζηση ιο).

φάτνη: αβρούζι, ο (= παχνί)

π.χ. τσχου τσαρ α(ν)ντό αβρούζι, τε χαν ε μπακρέ = ρίξε χόρτο μες στη φάτνη, να φάνε τα πρόβατα (βλ. και λεκάνη (βρύση)).

φάτσα: φάτσα, η

π.χ. κι φάτσα νι ντικχές, μαν πρασάς = τη φάτσα σου δε βλέπεις, εμένα κοροϊδεύεις. μποζντού ε κχερέσκι φάτσα καβά ρένκι = χάλασε τη φάτσα του σπιτιού αυτό το χρώμα.

Συνών. μούι = πρόσωπο, στόμα.

φαφούτης: μπιντα(ν)ντένγκο, ο.

φαφούτα (η): μπιντα(ν)ντένγκι, η.

φαφουτιάζω (αμετβ. ρ.):

μπιντα(ν)ντένγκο-ατσχάβ (= χωρίς δόντια μένω).

φεγγάρι: (βλ. μήνας).

φεγγερός: (βλ. φωτεινός).

φέγγος: (βλ. φως (β)).

φέγγω: (βλ. φωτίζω (β)).

φερετζές: φερετζάβα, η

π.χ. βουραντά πι φερετζάβα η Χοραχνί = φόρεσε τον φερετζέ της η Τουρκάλα.

φέρετρο: ταμπούτο, ο

π.χ. (κατάρα) κο νταμπούτο τε α(ν)ταβέν σαρ αβές κοτάρ = το φέρετρό σου να φέρουν καθώς θα 'ρχεσαι από 'κει.

φερμένος (μτχ.): α(ν)ταντό,-ί και αταντό, -ι

Αντίθ. τζι(ν)ντό = πηγεμένος,

ινγκαρντό και ινγκιαρντό =

πηγεμένος, μεταφερμένος,

οδηγημένος.

φερμουάρ (α): φερμουάρι, ο

π.χ. πφά(ν)ντε κο φερμουάρι = κλείσε το φερμουάρ σου.

φερμουάρ (β): σιντζίρι, ο (κυριολ. αλυσίδα)

π.χ. πουταρντό σι κο σιντζίρι = ανοιχτό είναι το φερμουάρ σου.

φέρνω (μετβ. ρ.): α(ν)ταβάβ και αταβάβ

π.χ. σο μανγκές τε α(ν)ταβάβ τουκέ; = τι θέλεις να σου φέρω;, νταά νι αταντά ε μανγκινά; = ακόμα δεν έφερε τα εμπορεύματα;

φέρομαι: (βλ. συμπεριφέρομαι).

φέρσιμο: (βλ. συμπεριφορά).

φέτα: φιλία, η

π.χ. τσχιν μανγκέ γεκ φιλία κιράλ = κόψε μου μια φέτα τυρί, ντούι φιλιέ μαρνό = δυο φέτες ψωμί.

φετινός (επίθ.): καλέ-

μπροσσέσκο,-ι (= αυτού του χρόνου) και καλέ-μπρεσσέσκο,-ι (= αυτού του χρόνου)

π.χ. καλέ-μπροσσέσκι μόδα σι καγιά = φετινή μόδα είναι αυτή.

φέτος (επίρρ.): καβά-μπροζς (= αυτόν το χρόνο) και καβά-μπρεζς (= αυτόν το χρόνο)

π.χ. καβά-μπροζς ιτσ γιβ νι ντικχλαμούς = φέτος καθόλου χιόνι δεν είδαμε.

φετούλα: φιλίσα, η

π.χ. χα κι φιλίσα = φάε τη φετούλα σου.

φευγατίζω (μετβ. ρ.): νασσαλάβ (σ.α. απάγω, εξαφανίζω, φυγαδεύω).

φευγάτισμα: νασσαλιπέ, ο (σ.α. απαγωγή, εξαφάνιση, φυγάδευση).

φευγατισμένος (μτχ.): νασσαλντό, -ί (σ.α. εξαφανισμένος, φευγάτος, φυγαδευμένος).

φευγάτος (μτχ. ως επίθ.):

νασσαλντό, -ί (σ.α. φυγαδευμένος, εξαφανισμένος).

φευγιό: (βλ. φυγή).

φεύγω (αμετβ. ρ.): τζάβταρ και νασσάβ

π.χ. κα τζάβταρ αβγκιέ = θα φύγω σήμερα, ναςς ανγκλά μά(ν)νταρ = φύγε από μπροστά μου.

(βλ. νασσάβ στα λήμματα τρέχω (αμετβ.), ξεφεύγω)

Αντίθ. αβάβ και αβάβταρ = έρχομαι.

φήμη (α): ασσου(ν)ντιπέ, ο (= άκουσμα, ασσουνάβ = ακούω)
π.χ. νά πακιά καλά όρμπε, σάντε ασσου(ν)ντιμάτα σι = μην τα πιστεύεις αυτά τα λόγια, είναι μόνο φήμες.

φήμη (β): νάμο, ο
π.χ. μπαρό νάμο κερντιλό καβά σσεί, σα η ντουνιάβα ασσου(ν)ντά λε = μεγάλη φήμη έγινε αυτό το πράγμα, όλος ο κόσμος το άκουσε (σ.α. δόξα).

φημίζομαι (α) (αμετβ. ρ.):
ασσου(ν)ντινάβαβ
π.χ. ασσου(ν)ντινάολ πε λατσχέ μπουκιάκε κάι κερέλ = φημίζεται για την καλή δουλειά που κάνει. (ασσου(ν)ντινάβαβ σ.α. διαδίδομαι, διαλαλούμαι).

φημίζομαι (β) (αμετβ. ρ.):
ασσου(ν)ντισάβαβ και ασσου(ν)ντισάαβ (σ.α. διαδίδομαι, διαλαλούμαι)

Συνών. ασσού(ν)ντιαβ = ακούγομαι, φημολογούμαι.

φημισμένος (μτχ. ως επίθ.):
ασσου(ν)ντό,-ί (= ακουστός)
π.χ. ασσου(ν)ντό ντοκτόρι σι καβά = φημισμένος γιατρός είναι αυτός.

Συνών. ασσαρντό = παινεμένος, περίφημος.

φημολογία: (βλ. φήμη).

φημολογούμαι (αμετβ.ρ.):
ασσού(ν)ντιαβ (= ακούγομαι)
π.χ. ασσού(ν)ντολ κάι κα πααλανίορ ο γκάζι = φημολογείται ότι θα ακριβύνει το πετρέλαιο.

φθαρμένος (μτχ.): αραντό,-ί (σ.α. χαλασμένος)

Συνών. μουσαρντό = χαλασμένος.

φθείρομαι (αμετβ. ρ.): αράντιαβ (σ.α. χαλώ (αμετβ.))

π.χ. ε ουτζούζι μινία αράντον σίγο = τα φτηνά παπούτσια φθείρονται γρήγορα.

Συνών. μουσάρντιαβ = χαλώ (αμετβ.).

φθείρω (μετβ. ρ.): αραβάβ (σ.α. χαλώ(μετβ.))

Συνών. μουσαράβ = χαλώ (μετβ.).

φθινόπωρο: φθινόπορο, ο
π.χ. φθινόπορο σι, ο(ν)ντάν περέν ε κοπατσένγκε πατρά = φθινόπωρο είναι, γι' αυτό πέφτουν τα φύλλα από τα δέντρα.

φθίνω: (βλ. λιγοστεύω αμετβ.).

φθισικός: (βλ. φυματικός).

φθορά: αραντιπέ, ο (σ.α. χάλασμα)

φιγούρα (α): φιγούρα, η
π.χ. φιγούρα μπικινές μάνγκε; = φιγούρα μου πουλάς;

Συνών. σικανταριπέ = επίδειξη, προβολή, ανάδειξη, παρουσίαση.

φιγούρα (β): φιγούραλούκο, ο
π.χ. πφουριλάν, νταά φιγούραλούκο μανγκές τε κερές; = γέρασες, ακόμα φιγούρα θέλεις να κάνεις;

φιγουράρω (α) (αμετβ. ρ.):
φιγούρα-κεράβ (= φιγούρα κάνω)
π.χ. μπουτ φιγούρα-κερές ντικχάβ καλέ σσεένσα = πολύ φιγουράρεις βλέπω μ' αυτά τα ρούχα.

Συνών. σικανταράμαν = επιδεικνύομαι, προβάλλομαι, αναδεικνύομαι, παρουσιάζομαι.

φιγουράρω (β) (αμετβ. ρ.):
φιγούραλούκο-κεράβ (= φιγούρα κάνω).

φιγουρατζής: φιγούρατζιο, ο (φιγουρατζού, η = φιγούρατζικα, η)
π.χ. σικνιντέρα σας φιγούρατζιο = από μικρός ήταν φιγουρατζής.

φιδάκι: σαπορό, ο.

φίδι: σαπ, ο
π.χ. (φράση) με κα ικαλάβ ο σαπ α(ν)ντάρ η χουβ; = εγώ θα βγάλω το φίδι από την τρύπα; (μτφ.)

τζανές σο σαπ σι καβά; = ξέρεις τι φίδι είναι αυτός;; (κατάρα) σαπ τε ντα(ν)νταλέλ τουτ σαρ κα πιφρές = φίδι να σε δαγκώσει καθώς θα περπατάς.

φιδίσιος (α) (επίθ.): σαπαλό,-ί
π.χ. σαπαλί μορκχί = φιδίσιο δέρμα, (μτφ.) μπουτ φενά σαν, σαπαλέα! = πολύ κακός είσαι, φιδίσιε!

(σαπαλό μτφ. λέμε τον ύπουλο, δόλιο, πανούργο και πολύ πονηρό άνθρωπο) (βλ. και πανούργος).

φιδίσιος (β) (επίθ.): σαπέσκο, -ι
π.χ. σαπέσκο ζεήρι = φιδίσιο δηλητήριο.

φιδότρυπα: σαπέσκι-χουβ, η.

φιλαλήθεια: ντοβρουτζουλούκο, ο.

φιλαλήθης: ντοβρουτζίο, ο (θηλ. ντοβρουτζούκα, η) (σ.α. ντόμπρος, ευθύς).

φιλανθρωπία (α): μανουσιπέ, ο (= ανθρωπιά).

φιλανθρωπία (β): λατσχιπέ, ο (= καλοσύνη, καλό, το σ.α. ευεργεσία).

φιλανθρωπικός (α) (επίθ.):
μανουσικανό,-ί (= ανθρώπινος)

φιλανθρωπικός (β) (επίθ.):
λατσχιμάσκο, -ι (= για καλοσύνη, για καλό)

π.χ. λατσχιμάσκο γιαντούμο = φιλανθρωπική βοήθεια.

φιλαράκι: αμαλορό, ο

π.χ. αβιλό μο αμαλορό = ήρθε το φιλαράκι μου.

φιλαργυρία (α): τερέαλούκο, ο.

φιλαργυρία (β): (βλ. τσιγκουνιά).

φιλάργυρος (α) (επίθ.):
τσιγκούνι-κα (= τσιγκούνης) και (άκλ. επίθ.) τερέα

π.χ. οπρά πι ντραμία ιζντράλ καβά τερέα = πάνω στη δραχμή του τρέμει αυτός ο φιλάργυρος.

φιλάργυρος (β) (άκλ. επίθ.):
μπιζζάι

π.χ. κα κερέλ πε παρές σσαρα(ν)ντά καβά μπιζζάι = θα τα κάνει τα λεφτά του μαξιλάρια αυτός ο φιλάργυρος.

(βλ. και τσιγκούνης).

φιλενάδα: αμαλίν, η

π.χ. λατσχί αμαλίν τε αβέσας, νά κα τζάσας με ρομέσα = καλή φιλενάδα αν ήσουν, δε θα πήγαινες με τον άντρα μου, τζαβ κάι μι αμαλίν = πάω στη φιλενάδα μου.

φιλεναδίτσα: αμαλινορί, η.

φιλεργία: (βλ. εργατικότητα).

φίλεργος: (βλ. εργατικός).

φιλημένος (μτχ.):

τσουμουντι(ν)ντό, -ί και

τσουμιντι(ν)ντό, -ί

Αντίθ. μπιτσουμουντι(ν)ντό και μπιτσουμιντι(ν)ντό = αφίλητος.

φιλί: τσουμιντιπέ και

τσουμουντιπέ, ο

π.χ. ντιά λε γεκ τσουμιντιπέ κάι η τσχαμ = του 'δωσε ένα φιλί στο μάγουλο.

φιλία: αμαλιπέ, ο (σ.α. παρέα)

π.χ. (στίχος από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο τσατσουκανό αμαλιπέ» (= η αληθινή φιλία)): ο τσατσουκανό αμαλιπέ ιν πφουκαβέλ τουτ ιτσ = η αληθινή φιλία δεν σε προδίδει ποτέ.

Αντίθ. ντουσσμα(ν)νούκο και ντουσσμανλούκο = έχθρα,

εχθρότητα.

φιλιέμαι (αμετβ. ρ.): τσουμίνταμαν και τσουμούνταμαν

π.χ. ντικχλόμ λεν τε

τσουμίντε(ν)πες = τους είδα να φιλιούνται.

φιλικός (επίθ.): αμαλικανό, -ί

Αντίθ. ντουσσμανέσκο = εχθρικός.

φιλόζωος: αϊβανατένγκο-αμάλ, ο (= ζώων φίλος).

φιλονικία: (βλ. μάλωμα, καβγάς).

φιλονικώ: (βλ. μαλώνω,

καβγαδίζω).

φιλοξενία: μισαφιρλίκο, ο.

φιλοξενούμενος: μισαφίρι, ο
π.χ. σίμαν μισαφίρα αϊράτ κάι μο κχερ = έχω φιλοξενούμενους απόψε στο σπίτι μου. (θηλ. μισαφίρκα, η).

φιλοπονία: (βλ. εργατικότητα).

φιλόπονος: (βλ. εργατικός).

φίλος: αμάλ, ο
π.χ. σικνιμάσταρ σαμούς αμαλά = από μικροί είμαστε φίλοι, (φράση) σικάβ μανγκέ κε αμαλέ, τε πφενάβ τουκέ κον σαν = δείξε μου το φίλο σου να σου πω ποιος είσαι.
Αντίθ. ντουσσιμάνο = εχθρός.

φιλοχρηματία: παρένγκο-ντιλιπέ και λοβένγκο-ντιλιπέ, ο (= χρημάτων τρέλα)
Συνών. τερέαλούκο = φιλαργυρία, τσιγκούναλούκο = τσιγκουνιά.

φιλοχρήματος (επίθ.): παρένγκο(-ι)-ντιλό, -ί και λοβένγκο(-ι)-ντιλό,-ί (= χρημάτων τρελός)
π.χ. με νάι σομ σαρ τούτε παρένγκο-ντιλό = εγώ δεν είμαι σαν εσένα φιλοχρήματος.
Συνών. τερέα = φιλάργυρος, τσιγκούνι = τσιγκούνης.

φιλώ (μετβ. ρ.): τσουμίνταβ και τσουμούνταβ
π.χ. τσουμιντά πε χουρντέν ντα γκελόταρ = φίλησε τα παιδιά του κι έφυγε.

φιος: φίσσι, ο
π.χ. ικάλ ο φίσσι α(ν)ντάρ η μπρίζα = βγάλε το φιος από την πρίζα.

φιστικής (επίθ.): φουστουκέσκο, -ι.

φιστίκι: φουστούκο, ο
π.χ. φουστούκορα κα χας; = φιστίκια θα φας;

φιστικιά: φουστουκλίν, η.

φιτίλι: φιτίλι, ο
π.χ. λανμπάκο φιτίλι = φιτίλι λάμπας (πετρελαίου).

φιτιλιά (α): φιτίλι, ο
π.χ. τχοντά λεσκέ φιτίλα λεσκή ντέι, για τε χάλπες πε ρομνάσα = του

έβαλε φιτιλιές η μάνα του, για να μαλώσει με την γυναίκα του. (βλ. και φιτίλι).

φιτιλιά (β): φίτι, ο
π.χ. του τχος λεσκέ καλά φίτορα α(ν)ντέ λεσκή γκογκί = εσύ του βάζεις αυτές τις φιτιλιές στο μυαλό του.

φλαμούρι: φλαμούρι, ο και αλαμούρι, ο
π.χ. κερ μανγκέ φλαμουρέσταρ τσάι = φτιάξε μου από φλαμούρι ρόφημα, μπούσσουκαρ κχά(ν)ντελ ο αλαμούρι = υπέροχα μυρίζει το φλαμούρι.

φλαμουριά: φλαμουριλίν, η

φλέβα: νταμάρι, ο
π.χ. τε ουσστέλα μο ντιλό νταμάρι, τζανές σο κα κεράβ τουτ; = αν σηκωθεί η τρελή μου η φλέβα, ξέρεις τι θα σε κάνω;

φλεβικός (επίθ.): νταμαρέσκο, -ι.

φλεβίτσα: νταμαρίσι, ο.

φλέγομαι (αμετβ. ρ.): πφαμπιάβ (=καίγομαι)
π.χ. ο χουρντό πφαμπόλας κατάρ ο πιρετό = το μωρό φλεγόταν από τον πυρετό.

φλέμα: μπαλγκούμο, ο
π.χ. κατάρ τζιγκάρα ικαλές καλά μπαλγκούμορα = από το τσιγάρο βγάζεις αυτά τα φλέματα.

φλέματα (α): μπαλγκούμορα, ε.

φλέματα (β): χασά, ε (πληθ. του χας = βήχας) (χασάβ = βήχω).

φλιτζανάκι: φλιτζανίσι, ο.

φλιτζάνι: φλιτζάνο, ο
π.χ. κα ντικχές μο φλιτζάνο; = θα μου κοιτάξεις το φλιτζάνι;

φλόγα: φλόγα, η
π.χ. (κατάρα) φλόγα τε πφαμπαρέλ τουτ = φλόγα να σε κάψει.

φλοιός: (βλ. φλούδα).

φλούδα: κότζα, η (σ.α. κόρα, φλοιός)

π.χ. νά τσχου τελέ ε κότζε = μη
ρίχνεις κάτω τις φλούδες,
α(μ)μπρολάκι κότζα = φλούδα
αχλαδιού, πφαμπαϊάκι κότζα =
φλούδα μήλου.

(βλ. και κόρα).

(υποκ.) κοζζίσα και κοζζορί, η.
φλουδερός (α) (επίθ.): κοζζαλό, -ί
φλουδερός (β) (επίθ.): τφουλέ-
κοζζάκο, -ι (κυριολ.
χοντρόφλουδος)

π.χ. τφουλέ-κοζζάκο πορτοκάλι =
φλουδερό πορτοκάλι.

Αντίθ. σανέ-κοζζάκο =
ψιλόφλουδος.

φλυαρία: πφερασαλιπέ, ο.

φλύαρος (επίθ.): πφερασαλό, -ί
(σ.α. γλωσσοπλάστης).

φλυαρώ (αμετβ. ρ.): πφερασαράβ.

φοβάμαι (αμετβ. ρ.): τρασσάβ
(σ.α. τρομάζω αμετβ.)

π.χ. νά τρασσά, νι κερντιλό
κχάντσικ = μη φοβάσαι, δεν έγινε
τίποτα, τρασσάβ τε να νασφάολ =
φοβάμαι να μην αρρωστήσει.

Συνών. νταράβ = τρομάζω (αμετβ.),
φοβάμαι.

φοβέρα: τρασσαηπέ, ο

π.χ. τρασσαηπέ μανγκέλ, για τε
ποκινέλ πο μπόρτζι = φοβέρα θέλει,
για να πληρώσει το χρέος του.

Συνών. τρασανταριπέ =
φοβέρισμα, νταρανταριπέ =
τρόμαγμα, φοβέρισμα.

φοβερίζω (μετβ. ρ.):

τρασανταράβ (σ.α. τρομάζω μετβ.)

π.χ. νι τρασανταρέν μαν καλά κάι
πφενές = δεν με φοβερίζουν αυτά
που λες.

Συνών. τρασσαβάβ = φοβίζω,
νταρανταράβ = τρομάζω μετβ.,
φοβερίζω.

φοβέρισμα: τρασανταριπέ, ο (σ.α.
τρόμαγμα)

Συνών. νταρανταριπέ = τρόμαγμα,
φοβέρισμα.

φοβία: τρας και νταρ, η (= φόβος,
τρόμος).

φοβίζω (μετβ. ρ.): τρασσαβάβ
Συνών. νταρανταράβ = τρομάζω
(μετβ.), φοβερίζω.

φοβισμένος (μτχ.): τρασαντό, -ί
και τρασανταρντό, -ί (σ.α.
τρομαγμένος)

Συνών. νταρανταρντό =
τρομαγμένος, φοβισμένος.

φοβιτσιάρης (α) (επίθ.):

τρασανό, -ί

π.χ. τζάταρ κατάρ, μο τρασανέα!
= φύγε από δω, ρε φοβιτσιάρη!

(τρασανό σ.α. φοβερός, π.χ.
ντικχλόμ τρασανό σουνό ιρακί η
ρατ = είδα φοβερό όνειρο χθες το
βράδυ)

Αντίθ. μπιτρασανό και
μπιτρασσάκο = άφοβος.

φοβιτσιάρης (β) (επίθ.): νταρανό, -
ί

π.χ. μπουτ νταρανό σαν! = πολύ
φοβιτσιάρης είσαι! (νταρανό σ.α.
τρομαχτικός, βλ. και τρομαχτικός)
Αντίθ. μπινταρανό και μπινταράκο
= άφοβος, άτρομος.

φόβος (α): τρας, η (σ.α. τρόμος)

π.χ. ντιά τρας α(ν)ντέ λεσκό γκι =
μπήκε φόβος μες στη ψυχή του,
ίζντράλας ε τρασσάταρ = έτρεμε
από τον φόβο.

Συνών. νταρ = τρόμος, φόβος.

Αντίθ. μπιτρασσαηπέ = αφοβία.

φόβος (β): νταρ, η (σ.α. τρόμος)

π.χ. νταρ ασταρντά μαν = φόβος μ'
έπιασε (βλ. και τρόμος).

φονεύω (μετβ. ρ.): μουνταράβ (=
σκοτώνω, δολοφονώ, νεκρώνω
(μετβ.), σβήνω (μετβ.)).

φονιάς: κατίλι, ο (σ.α. δολοφόνος,
δράστης, κακοποιός, κακούργος,
εγκληματίας)

π.χ. με κατίλι νασστί κερντιάβ, ο
μανούζς νάι τσιρικλί = εγώ φονιάς

δεν μπορώ να γίνω, ο άνθρωπος δεν είναι πουλί. Θηλ. κατίλκα, η.

φονικός (επίθ.): μουνταριμάσκο, -ι (κυριολ. για σκότωμα, σ.α. δολοφονικός)

Συνών. μεριμάσκο = θανατηφόρος, θανάσιμος, θανατικός.

φόνος: μουνταριπέ, ο (= σκότωμα, δολοφονία, σβήσιμο, νέκρωμα)

π.χ. κερντά μουνταριπέ, ο(ν)ντάν ακχάντολ α(ν)ντό πφα(ν)ντιπέ = διέπραξε φόνο, γι' αυτό βρίσκεται μες στη φυλακή.

φόρα: φόρα, η

π.χ. λε φόρα, για τε τσχόστουτ κοτάρ = πάρε φόρα, για να ριχτείς (πηδειξείς) από 'κει, σο ντικχλά μαν, φόρα λιά = μόλις με είδε, φόρα πήρε (δηλ. πήρε θάρρος).

φορά (α) (επίρρ.): φαρέ και ντρομ (βλ. ομόηχο ντρομ = δρόμος)

π.χ. γεκ ντρομ αβιλό κατέ = μια φορά ήρθε εδώ, καζόμ φαρέ κα πφενάβ τουκέ; νι ακχιαρές; = πόσες φορές θα σου πω; δεν καταλαβαίνεις;

φορά (β) (επίρρ.): σεφέρι

π.χ. αβέρ σεφέρι κα πφενάβ τουκέ = άλλη φορά θα σου πω.

φοράδα: γκρασνί, η (κυριολ. αλόγα, η) (γκρας = άλογο)

(υποκ.): γκρασνορί, η.

φόρεμα: ρόκλια και ρόκλα, η

π.χ. μπουτ σσουκάρ σι κι ρόκλια = πολύ ωραίο είναι το φόρεμά σου.

φορεματάκι: ροκλιορί, η.

φορεμένος (μτχ. ως επίθ.):

βουραντό,-ί

π.χ. βουραντέ σι καλά μενία = φορεμένα είναι αυτά τα παπούτσια. (βλ. και ντυμένος)

Αντίθ. μπιβουραντό = αφόρετος, άντυτος.

φοριέμαι (αμετβ. ρ.): βουράντιαβ

π.χ. νι βουράντον καλά σσέα αν καβά τατιπέ = δε φοριούνται αυτά τα ρούχα σ' αυτή τη ζέστη.

φόρος: φόρο, ο

π.χ. καζόμ παρέ ποκι(ν)ντάν φόρο καβά-μπροζς; = πόσα λεφτά πλήρωσες φόρο φέτος;

φορτηγατζής: φορτικοτσίο, φορτικοτζίο, φορτιγοτζίο και φορτιγκατζίο, ο.

φορτηγό: φορτιγό και καμιόνι, ο και φορτικό, ο

π.χ. (κατάρα) φορτιγό τε τσαλαβέλ τουτ ντα τε αβέλ κο αμπέρι = φορτηγό να σε χτυπήσει και να έρθει η είδησή σου.

φορτίζομαι (αμετβ. ρ.): πφερντιάβ (= αμετβ. γεμίζω)

π.χ. ντά νι πφερντιλί η μπαταρία; = ακόμα δεν φορτίστηκε η μπαταρία;

φορτίζω (α) (μετβ. ρ.): πφεράβ (= γεμίζω)

π.χ. τε πφερές η μπαταρία = να φορτίσεις την μπαταρία.

φορτίζω (β) (μετβ. ρ.):

πφερνταράβ (κυριολ. βάζω να γεμίσει-ουν, κάνω να γεμίσει-ουν)

π.χ. πφερνταρντάν η μπαταρία; = φόρτισες την μπαταρία; (βλ. και σφραγίζω (δόντι)).

φόρτιση: πφεριπέ, ο

π.χ. ε τομαφιλέσκι μπαταρία μανγκέλ πφεριπέ = του αυτοκινήτου η μπαταρία θέλει φόρτιση.

φορτισμένος (μτχ.): πφερντό, -ί (= γεμάτος, γεμισμένος, πλήρης).

φόρτωμα (α): λανταηπέ, ο (σ.α. ταξίδι, μετακόμιση)

Αντίθ. φουλαριπέ = ξεφόρτωμα, κατέβασμα, ξεφούσκωμα.

φόρτωμα (β): υκλετιρμέκο, ο (το υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. υκλετιρμέκο μανγκέν ε κασστά = φόρτωμα θέλουν τα ξύλα.

φορτωμένος (α) (μτχ.): λανταντό,-ί

Αντίθ. φουλαρντό = ξεφορτωμένος, κατεβασμένος, ξεφουσκωμένος.

φορτωμένος (β) (άκλ. επίθ.):
υκλετιρμίτσι (το υ προφ. όπως το γαλλικό υ).

φορτόνομαι (α) (αμετβ. ρ.):
λαντάβαβ..

φορτόνομαι (β) (αμετβ. ρ.):
υκλενιάβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό υ).

φορτώνω (α) (μετβ. ρ.): λανταβάβ
π.χ. λαντάβεν ε μανγκινά οπρά
τομαφίλι ντα τε τζάσταρ =
φορτώστε τα εμπορεύματα πάνω
στο αυτοκίνητο και να φύγουμε
(λανταβάβ σ.α. ταξιδεύω,
μετακομίζω)
(βλ. και ταξιδεύω).

Αντίθ. φουλαράβ = ξεφορτώνω, κατεβάζω, ξεφουσκώνω (μετβ.).

φορτώνω (β) (μετβ. ρ.):
υκλετιρίαβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. υκλετιρίαβ ε κασσά =
φορτώνω τα ξύλα.

φορώ (μετβ. ρ.): βουραβάβ
π.χ. η καλί α(ν)τεράβα βουραντά
λα κο πφαλ = το μαύρο πουκάμισο
το φόρεσε ο αδερφός σου,
βουραβάβ με μενία ντα τζάσταρ =
φοράω τα παπούτσια μου και
φεύγουμε.

(βουραβάβ σ.α. ντύνω).
(βλ. και ντύνω).

φουκαράς: φουκαράβα, ο
π.χ. μαρέλπεσ ο φουκαράβα σαστό
γκιβέ α(ν)τό κχαμ, για τε
παρβαρέλ πε χουρντέν = αγωνίζεται
ο φουκαράς όλη την ημέρα μες
στον ήλιο, για να ταΐσει τα παιδιά
του.

*Συνών. τσορό = φτωχός, ορφανός.
Αντίθ. μπαρβαλό, ζενγκίνι =
πλούσιος.*

φουκαρατζίκος: φουκαραβίσα, ο
Συνών. τσορορό = φτωχαδάκι.

φούλ (άκλ. επίθ.): φουλ
π.χ. ο τομαφίλι σι φουλ, νι λελ
αβέρ τζενέ = το αυτοκίνητο είναι
φουλ, δεν παίρνει άλλα άτομα.

*Συνών. πφερντό = γεμάτος, πλήρης.
Αντίθ. τσουτσό, μπόσσι = άδειος,
κενός.*

φούλ (επίρρ.): φουλ
π.χ. φουλ μπουκί σι κατέ = φουλ
δουλειά έχει εδώ.

*Συνών. μπουτ = πολύ, πολλές.
Αντίθ. ιτσ = καθόλου, ποτέ.*

φουντούκι: φου(ν)ντούκο, ο.
φουντουκιά: φου(ν)ντουκλίν, η.
φούρναρης: φουρουντζίο, ο.
φουρνάρισα: φουρουντζούκα, η.
φουρνόξυλο: φουρουνέσκο-κάκς, ο.
φούρνος: φουρούνο και μποβ, ο
π.χ. αβγκιέ κα κεράβ κχαϊνί α(ν)τό
φουρούνο πατατένσα = σήμερα θα
κάνω κοτόπουλο στο φούρνο με
πατάτες.

(μποβ = παλαιού τύπου φούρνος).

φουρτούνα: φουρτούνα, η
π.χ. σόσι καγιά φουρτούνα κάι
ικλιλί αβρίκ! = τι φουρτούνα είναι
αυτή που βγήκε έξω! (μτφ.) μπαρί
φουρτούνα σίμαν κάι μο σσορό =
μεγάλη φουρτούνα έχω στο κεφάλι
μου.

φούσκα: μπουσσούκα, η
(βλ. και μπαλόνη).

φουσκίτσα: μπουσσουκίσα, η
(βλ. και μπαλονάκι).

φούσκωμα: πφουκιπέ και
πφουκιαριπέ, ο
(πφουκιπέ από το πφουκιάβ
(αμετβ. ρ.)= φουσκώνω αμετβ. και
πφουκιαριπέ από το πφουκιαράβ
(μετβ. ρ.) = φουσκώνω μετβ.)
π.χ. ο πφουκιπέ ε χουμερέσκο = το
φούσκωμα του ζυμαριού, η λαστίκα
μανγκέλ πφουκιαριπέ = το λάστιχο
θέλει φούσκωμα.

(πφουκιπέ (μτφ.) = λαχάνιασμα)

Αντίθ. φουλαριπέ = ξεφούσκωμα, κατέβασμα, ξεφόρτωμα.

φουσκωμένος (μτχ.): πφουκό,-ί και πφουκιαρντό,-ί (σ.α. πρησμένος) (πφουκό από το φουσκώνω (αμετβ.) και πφουκιαρντό από το φουσκώνω (μετβ.)) (πφουκιαρντό (μτφ.) = λαχανιασμένος)

π.χ. πφουκιαρντί σι η λαστίκα = φουσκωμένο είναι το λάστιχο, πφουκό σι μο σσορό = φουσκωμένο (πρησμένο) είναι το κεφάλι μου.

Αντίθ. μπιπφουκιαρντό = αφούσκωτος.

φουσκώνω (αμετβ. ρ.): πφουκιάβ (σ.α. πρήζομαι)

π.χ. χαλόμ μπουτ ντα πφουκιλόμ = έφαγα πολύ και φούσκωσα, πφουκιλό ο χουμέρ = φούσκωσε το ζυμάρι. (πφουκιάβ (μτφ.) = λαχανιάζω).

φουσκώνω (μετβ. ρ.): πφουκιαράβ (σ.α. πρήζω)

π.χ. πφουκιαράβ η μπουσσούκα = φουσκώνω το μπαλόνη, πφουκιαράβ ε τομαφιλέσκι λαστίκα = φουσκώνω το λάστιχο του αυτοκινήτου, (μτφ.) πφουκιαρντά λε λεσκή ντέ ντα χαλάπες πε ρομνάσα = τον φούσκωσε η μάνα του και μάλωσε με τη γυναίκα του (δηλ. τον έβαλε σε λόγια).

Αντίθ. φουλαράβ = ξεφουσκώνω (μετβ.), κατεβάζω, ξεφορτώνω.

φουσκωτός (επίθ.): πφουκλό, -ί π.χ. σαό σσουκάρ σι καβά πφουκλό μαρνό = τι ωραίο είναι αυτό το φουσκωτό ψωμί, πφουκλό σουμκέρι = φουσκωτό σφουγγάρι.

φούστα (μακριά): ετεκλίκο και τεκλίκο, ο.

φουστάνκι: φουστάνισι, ο.

φουστάνι: φουστάνο, ο

π.χ. τζαλ τουκέ καβά φουστάνο = σου πάει αυτό το φουστάνι.

φράντζα: φράντζα, η (πληθ. φράντζε, ε)

π.χ. τσχιν εμπούκα λεσκή φράντζα, ανγκλά λεσκέ γιακχά περέν ε μπαλά = κόψε λίγο την φράντζα του, μπροστά στα μάτια του πέφτουν τα μαλλιά.

φράουλα: φράουλα, η

π.χ. κα χας φράουλα; = θα φας φράουλα; (πληθ. φράουλε, ε).

φραουλιά: φραουλίν, η.

φραπές (καφές): φραπέ, ο και φραπέ, η

π.χ. κερ μανγκέ εκ γκουγκλό φραπέ = φτιάξε μου έναν γλυκό φραπέ.

φρένο: φρένα, η και φρένο, ο

π.χ. νι ασταρέν ε φρένε = δεν πιάνουν τα φρένα.

φρεσκάδα: ταζεκλίκο, ο.

φρέσκος (άκλ. επίθ.): ταζέ και ταζές

π.χ. ταζέ σι ο μαρνό = φρέσκο είναι το ψωμί, ταζές αρνέ = φρέσκα αβγά.

Αντίθ. μπαϊάτι = μπαγιατίκος.

φρόνιμα (α) (επίρρ.): γκογκιαβέρ

π.χ. τε μπεσσέν γκογκιαβέρ = να καθίσετε φρόνιμα.

(βλ. και φρόνιμος, λογικός).

φρόνιμα (β) (επίρρ.): ντυρύζυ (τα υ προφ. όπως το γαλλικό υ)

π.χ. κε χουρντέ νι μπεσσέν ντυρύζυ, μο γκι καλαρντέ = τα παιδιά σου δεν κάθονται φρόνιμα, την ψυχή μου μαύρισαν (ντυρύζυ σ.α. σωστός, σωστά, π.χ. εκ ντυρύζυ μπουκί νασστί κερές = μια σωστή δουλειά δεν μπορείς να κάνεις).

φρόνιμα (γ) (επίρρ.): ντουρούζι

π.χ. μπεςς ντουρούζι = κάτσε φρόνιμα.

φρονιμάδα: γκογκιαβερίπε, ο (σ.α. λογική).

φρονιμεύω (αμετβ. ρ.):

γκογκιαβέρ-κερντιάβ (φρόνιμος, -η

γίνομαι) (γκογκιαβέρ = φρόνιμος, λογικός, φρόνιμα, λογικά)

π.χ. κο ναλέτι τσχαό γκογκιαβέρ κερντιλό ντικχάβ = ο άτακτος γιος σου φρονίμεψε βλέπω.

Συνών. γκογκιάρντιαβ = λογικεύομαι.

φρόνιμος (άκλ. επίθ.): γκογκιαβέρ π.χ. γκογκιαβέρ σι λεσκέ χουρντέ = φρόνιμα είναι τα παιδιά του.

(βλ. και λογικός)

Αντίθ. μπιγκογκιάκο = άμυαλος.

φροντίδα: ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα) π.χ. ε λουλουγκιά μανγκέν ντικχιπέ = τα λουλούδια θέλουν φροντίδα.

(σ.α. βλέμμα, όραση, προσοχή, εξέταση, παρατήρηση, παρακολούθηση).

φροντίζομαι (αμετβ. ρ.):

ντικχάμαν, ντικχλιάβ και ντικχλί(ν)ντιαβ (κυριολ. κοιτάζομαι)

π.χ. σαρ κα ντικχλί(ν)ντον κε χουρντέ, άμα νάι λενγκί ντέι οπρά λενγκό σσορό; = πώς θα φροντίζονται τα παιδιά σου, αν δεν είναι η μάνα τους πάνω στο κεφάλι τους;, νασφαλό σι ο πφουρό, νασστί ντικχέλπες κόρκορι = άρρωστος είναι ο γέρος, δεν μπορεί να φροντιστεί μόνος του (ντικχάμαν = κοιτάζω τον εαυτό μου, κοιτάζομαι, σ.α. έχω περίοδο (εμμηνορρυσία) π.χ. ντικχέλπες μι ρομνί = κοιτάζεται (έχει περίοδο) η γυναίκα μου).

φροντίζω (αμετβ. και μετβ. ρ.):

ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω)

π.χ. μι ντέι ντικχέλ με χουρντέν = η μάνα μου φροντίζει τα παιδιά μου.

(σ.α. προσέχω, εξετάζω, παρακολουθώ, παρατηρώ).

φροντισμένος: (βλ. κοιταγμένος).

φρουρός: (βλ. σκοπός).

φρουρώ: (βλ. αναμένω (β)).

φρυγανιά: πισεμέτο, ο

π.χ. τζα κιν μανγκέ πισεμέτορα = πήγαινε να μου αγοράσεις φρυγανιές.

(υποκ.) πισεμετίσι, ο.

φρυδάκι: πφουϊορί, η (προφ. με συνίζηση ιο).

φρυδάς: μπαρέ-πφουϊένγκο, ο (κυριολ. μεγαλοφρυδάς*).

φρυδού (η): μπαρέ-πφουϊένγκι, η (κυριολ. μεγαλοφρυδού*).

φρύδι: πφούι, η

π.χ. σίτουτ σσουκάρ πφουϊά = έχεις ωραία φρύδια.

φταιίξιμο (α): ντοσς, η

π.χ. σα η ντοσς τούτε σι = όλο το φταιίξιμο είναι σε σένα, νά τσχου η ντοσς οπρά μά(ν)ντε = μη ρίχνεις το φταιίξιμο πάνω μου.

φταιίξιμο (β): καμπαάτι, ο

π.χ. νάι μά(ν)ντε ο καμπαάτι = δεν είναι σ' εμένα το φταιίξιμο.

φταιίχτης: ντοσσαλό, ο (σ.α. ένοχος)

π.χ. τούσαν ο ντοσσαλό = εσύ είσαι ο φταιίχτης.

φταιίχτρα: ντοσσαλί, η (σ.α. ένοχη)

φταίω (αμετβ. ρ.): μά(ν)ντε-σι-η-ντοσς (κυριολ. σε μένα είναι το φταιίξιμο)

π.χ. τούτε-σι-η-ντοσς' σόσκε τε τσαλαβές λε; = εσύ φταις γιατί να τον χτυπήσεις;

φτάνω (αμετβ. και μετβ. ρ.):

ρεσάβ

π.χ. χαρνό σαν, νασστί ρεσές τζι κοτέ = κοντός είσαι, δεν μπορείς να φτάσεις μέχρι εκεί, κάνα κα ρεσάς κοτέ; = πότε θα φτάσουμε εκεί;, νι ρεσλό νταά = δεν έφτασε ακόμα.

[φτάνει τριτοπρόσωπο ρήμα = εκχόλ, ρεσέλ και ετέρ, π.χ. εκχόλ τζι αγκιέ καβά μαρνό = φτάνει μέχρι σήμερα αυτό το ψωμί, εκχόλ, ζαλισαρντάν μαν = φτάνει, με ζάλισες, ετέρ τουκέ γκαντικίν; = σου φτάνει τόσο;]

(ρεσάβ σ.α. προλαβαίνω).

φτάσιμο: ρεσιπέ, ο.

φτασμένος (μτχ.): ρεσαντό,-ί

Αντίθ. μπιρεσαντό = άφταστος.

φτέρνα: τοπούκ, η και τοπούκο, ο
π.χ. τσαλαντόμαν κάι μο τοπούκο
= χτύπησα στη φτέρνα μου, μο
τοπούκο ντουκχάλ = η φτέρνα μου
πονάει.

(υποκ.) τοπουκορί, η.

φτερό: πφακ, η

π.χ. (στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου
«ο μιλάι» (το καλοκαίρι)): Ο μιλάι
αβιλό, ε Ρομένγκε πφακιά
πουτάρντιλε, ο κχαμ ικλιλό, κα
πουταρέλ λενγκέ ε γιβε(ν)ντέσκε
πφα(ν)ντέ ντρομά... = Το
καλοκαίρι ήρθε, τα φτερά των
Τσιγγάνων άνοιξαν, ο ήλιος βγήκε,
θα τους ανοίξει τους
χειμωνιάτικους κλειστούς
δρόμους... (βλ. και φτερούγα).

(υποκ.) πφακιορί, η.

φτερούγα: πφακ, η

π.χ. ε τσιρικλάκε πφακιά = οι
φτερούγες του πουλιού (βλ. και
φτερό)

(υποκ.) πφακιορί, η.

φτερωτός (επίθ.): πφακιαλό, -ί.

φτηνά (επίρρ.): ουτζούζι

π.χ. ουτζούζι κουρτουλντούν,
μπαχαλέα! = φτηνά τη γλίτωσες,
τυχερέ! (βλ. και φτηνός)

Αντίθ. πααλϑ = ακριβά, ακριβός.

φτηναίνω (α) (μετβ. ρ.):

ουτζουζλατϑρίαβ

π.χ. ουτζουζλατϑρίαβ ε μανγκινά =
φτηναίνω τα εμπορεύματα.

*Αντίθ. πααλατϑρίαβ = ακριβαίνω
(μετβ.).*

φτηναίνω (β) (μετβ. ρ.): ουτζούζι-
κεράβ (= φτηνό κάνω).

φτηναίνω (α) (αμετβ. ρ.):

ουτζουζλανίαβ

π.χ. η τιλεόρασι πφε(ν)ντά, κατάρ
νεβό μπροςς σορά, κάι κα

ουτζουζλανίον ε τομαφίλα = η
τηλεόραση είπε ότι μετά το νέο έτος
θα φτηνύνουν τα αυτοκίνητα.

*Αντίθ. πααλανίαβ = ακριβαίνω
(αμετβ.).*

φτηναίνω (β) (αμετβ. ρ.):

ουτζούζι-κερντιάβ (= φτηνός
γίνομαι)

π.χ. σαρ κερντιλέ γκαντικίν μπουτ
ουτζούζι ε ντομάτε; = πώς
φτήνουναν τόσο πολύ οι ντομάτες;

φτήνια: ουτζουζλουκό, ο

π.χ. γκελό κοβά ουτζουζλουκό κάι
τζανέσας = πάει εκείνη η φτήνια
που ήξερες.

Αντίθ. πααλϑλϑκο = ακρίβεια.

φτηνός (άκλ. επίθ.): ουτζούζι (σ.α.
φτηνά)

π.χ. αβγκιέ ουτζούζι, κχάντσικ νάι
= σήμερα φτηνό τίποτα δεν είναι.

Αντίθ. πααλϑ = ακριβός, ακριβά.

φτιαγμένος (μτχ. ως επίθ.):

κερντό,-ί

(βλ. και γινωμένος, ώριμος)

*Αντίθ. μουσαρντό και μποζούκι =
χαλασμένος.*

φτιάξιμο: κεριπέ, ο

π.χ. κεριπέ μανγκέλ ο τομαφίλι =
φτιάξιμο θέλει το αυτοκίνητο.
(βλ. και πράξη, δημιουργία)

*Αντίθ. μουσαριπέ και μποζμάκο =
χάλασμα.*

φτιάχνομαι (αμετβ. ρ.): κερντιάβ

π.χ. α(ν)ντέ εκ ρετσίνα κερντιλάν
ντικχάβ = με μια ρετσίνα
φτιάχτηκες βλέπω.

(βλ. και γίνομαι, ωριμάζω
(αμετβ.)).

φτιάχνω (αμετβ. ρ.): λατσχάρντιαβ
(= καλύτερεύω (αμετβ.))

π.χ. λατσχάρντιλι η αβάβα =
έφτιαξε ο καιρός.

*Αντίθ. μουσάρντιαβ = χαλώ
(αμετβ.).*

φτιάχνω (μετβ. ρ.): κεράβ

π.χ. κερ μανγκέ γεκ καϊάβα = φτιά-

ξε μου έναν καφέ, κον κερντά καγιά ζουμί; = ποιος έφτιαξε αυτό το φαγητό;, κα κερέν πόντο κάι καγιά λεν = θα φτιάξουν γέφυρα σ' αυτό το ποτάμι.

(βλ. και πράττω, δημιουργώ, κάνω)

Αντίθ. μουσαράβ = χαλώ (μετβ.)

φτιάχνω (β) (ενεργ. διαμ. ρ.):

κερνταράβ (βλ. δημιουργώ (β)).

φτιαχτός (επίθ.): κερντικανό, -ί.

φτυαράκι: λοπατίσα, η.

φτυάρι (α): λοπάτα, η

π.χ. κάι τχοντάν η λοπάτα; = πού έβαλες το φτυάρι;

φτυάρι (β): κιρέκο και κυρέκο, ο

(το υ προφ. όπως το γαλλικό u)

π.χ. λε ο κιρέκο ντα κερ-μπουκί = πάρε το φτυάρι και δούλεψε.

φτυαρίζω (μετβ. ρ.): λοπατισαράβ

φτυάρισμα: λοπατισαριπέ, ο.

φτύνω (αμετβ. και μετβ. ρ.):

τσχουνγκάρνταβ και τσχουνγκαράβ

π.χ. (μτφ.) ρατ τσχουνγκαρντά, για

τε παραρέλ πε χουρντέν = αίμα

έφτυσε, για να μεγαλώσει τα παιδιά

του, νά τσχουνγκάρντε τελέ = μη

φτύνεις κάτω.

(τσχουνγκάρ = σάλιο).

φτυσιά: (βλ. φτύσιμο).

φτύσιμο: τσχουνγκαριπέ, ο.

φτυσμένος (μτχ.): τσχουνγκαρντό,-

ί και τσχουνγκιαρντό,-ί

φτωχαίνω (αμετβ. ρ.): τσοριάβ

Αντίθ. μπαρβαλισάαβ = πλουτίζω

(αμετβ.).

φτωχαδάκι: τσορορό, ο

Συνών. φουκαραβίσα =

φουκαρατζίκος.

φτωχαίνω (α) (μετβ. ρ.): τσοραράβ

Αντίθ. μπαρβαλισαράβ = πλουτίζω

μετβ.

φτωχαίνω (β) (μετβ. ρ.): τσορό-

κεράβ (= φτωχό κάνω)

π.χ. κι γκογκί κερντά τουτ τσορό =

το μυαλό σου σε φτώχυνε.

φτωχαίνω (β) (αμετβ. ρ.):

τσοράβαβ και τσορό-κερντιάβ (= φτωχός γίνομαι)

π.χ. με τσοράιλεμ, βο

μπαρβαλισάιλο = εγώ φτώχυνα, αυτός πλούτισε.

Αντίθ. ζενγκίνι-κερντιάβ =

πλουτίζω αμετβ.

φτώχεμα: τσοραριπέ, ο

Αντίθ. μπαρβαλισαριπέ =

πλουτισμός.

φτώχια: τσοριπέ, ο

π.χ. νι ντικχέλ πο τσοριπέ, μπαριπέ

μπικινέλ = δε βλέπει τη φτώχια του,

μεγαλοσύνη πουλάει (ομόηχο

τσοριπέ = κλεψιά)

(βλ. και ορφάνια).

Αντίθ. μπαρβαλιπέ = πλούτος.

φτωχικός (επίθ.): τσορικανό,-ί

π.χ. κερντά πεσκέ εκ τσορικανό

κχερ, τε μπεσσέλ πε χουρντέ(ν)σα =

έκανε για τον εαυτό του ένα

φτωχικό σπίτι, να καθίσει με τα

παιδιά του.

φτωχογειτονιά: τσορικανί-μαλάβα,

η (= φτωχική γειτονιά)

π.χ. κάι τσορικανέ-μαλάβε νακχέν

καλά μανγκινά = στις

φτωχογειτονιές περνούν αυτά τα

προϊόντα.

φτωχόπαιδο: τσορό-τσαβό, ο (=

φτωχό αγόρι)

Αντίθ. μπαρβαλό-τσαβό =

πλουσιόπαιδο.

φτωχός (επίθ.): τσορό,-ί

π.χ. τσορέ αναβάταρ σι = από

φτωχή οικογένεια είναι, κάι σι

τσορό, ο(ν)ντάν νι ντιά λεσκέ πε

τσα = επειδή είναι φτωχός, γι'

αυτό δεν του έδωσε την κόρη του,

κατάρ κι γκογκί ατσχιλάν τσορό =

από το μυαλό σου έμεινες φτωχός.

(τσορό σ.α. ορφανός)

(βλ. και ορφανός).

Αντίθ. μπαρβαλό = πλούσιος.

φτωχούλης: τσορορό,-ί

π.χ. σο τε κερέλ ο τσορορό! = τι να κάνει ο φτωχούλης!

φυγαδευμένος (μτχ. ως επίθ.): νασσαλντό, -ί (σ.α. εξαφανισμένος, φευγατισμένος)

(βλ. και φευγάτος).

φυγάδευση: νασσαλιπέ, ο (σ.α. εξαφάνιση, απαγωγή, φευγάτισμα).

φυγαδεύω (μετβ. ρ.): νασσαλάβ
π.χ. τε να ντέσα μανγκέ κε τσχα, και νασσαλάβ λα = αν δε μου δώσεις την κόρη σου, θα την φυγαδεύσω (κλέψω) (σ.α. εξαφανίζω, απάγω, φευγατίζω).

φυγάζ: κατσάκο, ο (σ.α. λαθρομετανάστης, δραπέτης, λιποτάκτης, βλ. και λαθρομετανάστης).

φυγή: νασσιπέ, ο (σ.α. τρέξιμο) (βλ. και τρέξιμο).

φυλάγομαι (αμετβ. ρ.): κο(λ)λάιαμαν (κυριολ. προσέχω τον εαυτό μου) (προφ. με συνίζηση ια)
π.χ. τε κο(λ)λάιος-τουτ, τε να νασφάος = να φυλάγεσαι, να μην αρρωστήσεις.

φυλακή: πφα(ν)ντιπέ, ο (=κλείσιμο)
π.χ. νταά ιν ικλιλό κο ρομ κατάρ ο πφα(ν)ντιπέ; = ακόμα δεν βγήκε ο άντρας σου από τη φυλακή; (βλ. και κλείσιμο, δέσιμο)

φυλακίζομαι (αμετβ. ρ.): πφα(ν)ντιάβ (= κλείνω (αμετβ.))
π.χ. κάνα πφα(ν)ντιλό κο πφαλ; = πότε φυλακίστηκε ο αδερφός σου; (βλ. και κλείνω (αμετβ.), δένομαι).

φυλακίζω (μετβ. ρ.): πφά(ν)νταβ (= κλείνω (μετβ.)) (σ.α. δένω).

φυλάκιση: πφα(ν)ντιπέ, ο (=κλείσιμο) και πφανγκλιπέ, ο (=κλείσιμο)

π.χ. τσχουτέ λεσκέ ντούι μπροζς πφα(ν)ντιπέ = του ρίζανε δυο χρόνια φυλάκιση (σ.α. δέσιμο).

φυλακισμένος (μτχ. ως επίθ.):

πφα(ν)ντό, -ί (= κλειστός, κλεισμένος) και πφανγκλό, -ί (= κλειστός, κλεισμένος)

π.χ. πφα(ν)ντό σι λεσκό τσχαβό = φυλακισμένος είναι ο γιος του. (σ.α. δεμένος).

φύλαξη: κο(λ)λαμάκο, ο (κυριολ. προσοχή)

(βλ. και προσοχή).

φυλάω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): κο(λ)λάιαβ (προφ. με συνίζηση ια) (κυριολ. προσέχω)

π.χ. (ευχή) ο Ντελορό τε κο(λ)λάιορ τουτ = ο Θεούλης να σε φυλάει.

(βλ. και προσέχω).

φυλάω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): ντικχάβ (κυριολ. κοιτάζω, βλέπω)

π.χ. τζα κερ κι μπουκί του, με και ντικχάβ ε χουρντέ = πήγαινε να κάνεις τη δουλειά σου εσύ, εγώ θα φυλάξω το παιδί. (σ.α. φροντίζω, προσέχω, εξετάζω).

φυλάω (γ) (μετβ. ρ.): γκααραβάβ (κυριολ. κρύβω)

π.χ. γκααραντόμ εμπούκα παρέ κε μπιαβέσκε = φύλαξα λίγα λεφτά για τον γάμο σου.

φυλλαράκι: πατρινορί, η.

φύλλο: πατρίν, η

π.χ. κατάρ ο μπουτ τατιπέ ούτε ε κοπατσένγκε πατρά νι κχελέν = από την πολλή ζέστη ούτε τα φύλλα των δέντρων δεν κουνιούνται (δηλ. δε φυσάει καθόλου), πουταράβ πατρά, τε κεράβ πλιτσί(ν)τα = ανοίγω φύλλα, να φτιάξω πίτα.

φυματικός (επίθ.): βερεμνίο, -ίκα

π.χ. (μτφ.) βερεμνίο σαν ντα νασσί βάζντες ο τσουβάλι; = φυματικός είσαι και δεν μπορείς να σηκώσεις το σακί; (χρησιμοποιείται προσβλητικά).

φυματίωση (α): φρένκο, ο.

φυματίωση (β): βέρεμο, βερέμο και βέρεμι, ο

π.χ. (κατάρ) βέρεμο τε ασταρέλ τουτ = φυματίωση να σε πιάσει.

φύσημα: φφουρντιπέ, ο.

φυσητήρι (του γανωτή): πισσότ, η

φυσίγγιο: φιτσένκο, φισσένκο και φισσέκο, ο (σ.α. σκάγι, σφαίρα, βλ. και σκάγι, σφαίρα).

φυσώ (αμετβ. και μετβ. ρ.):

φφούρνταβ

π.χ. τατί σι η ζουμί, φφουρντέ λα τε σσουντρόλ = ζεστό είναι το φαγητό, φύσα το να κρυώσει, φφούρντελ ζουραλί μπαλβάλ = φυσάει δυνατός αέρας, φφούρνταβ η γιακ = φυσάω τη φωτιά. (φφούρνταβ λα κυριολ. τη φυσώ, (μτφ.) την κοπανάω, το σκάω, π.χ. σο λιά ε παρέ, φφουρντά λα = μόλις πήρε τα λεφτά, τό 'σκασε, φφούρντε λα κατάρ, τε να χας μαριπέ = κοπάνισέ την από 'δω, να μην φας ξύλο, σο ντικχλά ε σσεραλέν, φφουρντά λα = μόλις είδε τους αστυνομικούς, την κοπάνισε).

φύτεμα (α): εκμέκο, ο.

φύτεμα (β): φιτεπσαριπέ, ο.

φυτεύω (α) (μετβ. ρ.): εκίαβ

π.χ. κα εκίαβ λουλουγκιά κατέ ανγκλάλ = θα φυτέψω λουλούδια εδώ μπροστά.

φυτεύω (β) (μετβ. ρ.): φιτεπσαράβ

π.χ. με φιτεπσαρντέμ καβά κοπάτσι = εγώ φύτεψα αυτό το δέντρο.

φυτρώνω (αμετβ. ρ.): ικλάβ (κυριολ. βγαίνω, ανεβαίνω, σ.α.

σκαρφαλώνω, καβαλάω, παράγομαι)

π.χ. ούτε γιαμπανάβα-τσαρ νι ικλέλ κάι καβά τχαν = ούτε αγριόχορτο δε φυτρώνει σ' αυτό το μέρος.

φωλιά: ουβάβα, η

π.χ. λελεκέσκι ουβάβα = φωλιά πελαργού.

φωλίτσα: ουβαβίσα, η.

φώναγμα (α): μουϊτχιπέ και βασικαριπέ, ο

π.χ. αστάρντιλι μι σέζι κατάρ ο μουϊτχιπέ = πιάστηκε η φωνή μου από το φώναγμα. (σ.α. βογκητό).

φώναγμα (β): βακισαριπέ και μπαρμάκο, ο (σ.α. βογκητό).

φονάζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): μούιτχαβ και βασικαράβ

π.χ. νά μούιτχο, κασσουκό νάι σομ = μη φονάζεις, κουφός δεν είμαι, βασικάρ λεσκέ τε αβέλ = φώναξέ του να έρθει, κάι μούιτχος αγκαντάλ; ο χουρντό πασστόλ = πού φονάζεις έτσι; το παιδί κοιμάται, βασικαρέλ τουκέ κι ντέι = σε φονάζει η μάνα σου (σ.α. βογκώ)

(μούιτχαβ κυριολ. στόμα βάζω, μούι = στόμα, πρόσωπο και τχαβ = βάζω).

φονάζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): βακισαράβ και μπαρίαβ

π.χ. σόσκε βακισαρές; = γιατί φονάζεις;,, μπαρίαβ τούκε, νι ασσουνές μαν; = σου φονάζω, δεν μ' ακούς; (σ.α. βογκώ).

φωναχτά (επίρρ.): σεζάσα (= με φωνή)

π.χ. ροβέλας σεζάσα = έκλαιγε φωναχτά.

φωναχτός (επίθ.): μουϊτχαντό,-ί και βασικαρντό, -ί.

φωνή: λαλί, η και σέζι, η

π.χ. σίλε σσουκάρ λαλί = έχει ωραία φωνή, νά βάζντε μανγκέ κι λαλί, νασστί τρασσαβές μαν = μη μου σηκώνεις τη φωνή σου, δεν μπορείς να με φοβίσεις, πι(ν)τζαρντόμ λε κατάρ λεσκί σέζι = τον αναγνώρισα από τη φωνή του, ζαλισάιλο μο σσορό κατάρ κι σέζι = ζαλίστηκε το κεφάλι μου από τη φωνή σου, αστάρντιλι μι σέζι = πιάστηκε η φωνή μου.

φονούλα: λαλορί, η και σεζίσα, η

π.χ. σάντε λεσκί λαλορί μανγκάβ τε ασσουνάβ = μόνο τη φωνούλα του θέλω ν' ακούσω.

φως (α): φόσι, ο

π.χ. πφαμπάρ ε κχερέσκε φόσορα = άναψε τα φώτα του σπιτιού, σόσταρ μουλέ ε φόσορα; = γιατί έσβησαν τα φώτα;

φως (β): σσάφκι, ο (σ.α. φέγγος, λάμψη, ανταύγεια)

π.χ. ε κχαμέσκο σσάφκι = το φως του ήλιου, πουτάρ η περντάβα τε ντελ α(ν)ντό κχερ σσάφκι = άνοιξε την κουρτίνα να μπει μες στο σπίτι φως (η λέξη σσάφκι έχει μόνο την έννοια της φωτεινής ακτινοβολίας και όχι του φωτιστικού μέσου)

Αντίθ. καρανούκο = σκοτάδι

φωτάκι: φοσίσι, ο

φωτεινός (επίθ.): σσαφκλούιο, -ούκα (προφ. με συνίζηση ιο) και σσαφκλίο, -ούκα.

Αντίθ. καρανουκλούιο = σκοτεινός.

φωτιά: γιακ, η

π.χ. μπες πασσά γιακ τε τατός = κάτσε κοντά στη φωτιά να ζεσταθείς, (μτφ.) μπαρί γιακ σίμαν οπρά μο σοροό = μεγάλη φωτιά έχω πάνω στο κεφάλι μου, (στίχοι από τσιγγάνικο τραγούδι «τζάσταρ αμένγκε ντουρ» (= πάμε να φύγουμε μακριά)): χαλέμαν κε σσουκάρ γιακχά, γιακ μπουτ μπαρί ντιέμαν, ιν τζανάβ σο τε κεράβ = με έφαγαν τα ωραία σου μάτια, φωτιά πολύ μεγάλη μου δώσανε, δεν ξέρω τι να κάνω, (κατάρα) γιακ τε πφαμπαρέλ τουτ κάταρ πφιρές = φωτιά να σε κάψει από όπου περπατάς.

(βλ. ομόηχο γιακ = μάτι στον πληθυντικό δεν είναι ομόηχα: μάτια (τα) = γιακχά, ε, φωτιές (οι) = γιαγκά, ε).

φωτίζω (α) (αμετβ. και μετβ. ρ.): γιάκ-νταβ (= φωτιά δίνω) και φόσι-νταβ (= φως δίνω)

π.χ. ιν ντελ μπουτ φόσι καγιά λάνμπα = δε φωτίζει πολύ αυτή η λάμπα.

φωτίζω (β) (αμετβ. και μετβ. ρ.): σσάφκι-νταβ (= φως δίνω)

π.χ. νι ντεν μπουτ σσάφκι κε τομαφιλέσκε φόσορα = δεν φωτίζουν πολύ τα φώτα του αυτοκινήτου σου.

φωτίσα: γιαγκορί, η

π.χ. ντε μαν εμπούκα κι γιαγκορί τε πφαμπαράβ μι τζιγκάρα = δώσε μου λίγο τη φωτίσα σου ν' ανάψω το τσιγάρο μου.

φωτογραφία (α): ρέσμι, ο

π.χ. σι μα(ν)ντέ λεσκό ρέσμι = έχω τη φωτογραφία του.

φωτογραφία (β): φωτογραφία, η
π.χ. χασάρντιλι η φωτογραφία = χάθηκε η φωτογραφία.

φωτογραφίζω (α) (μετβ. ρ.):

ρέσμι-ικαλάβ

π.χ. μανγκές τε ικαλάβ τουτ ρέσμι; = θέλεις να σε φωτογραφίσω; (ρέσμι-ικαλάβ κυριολ. φωτογραφία βγάζω.)

φωτογραφίζω (β) (μετβ. ρ.):

φωτογραφία-ικαλάβ (= φωτογραφία βγάζω)

π.χ. κα ικαλάβ τουμέν φωτογραφία = θα σας φωτογραφίσω.

φωτογράφος: ρέσμιτζιο, ο

π.χ. γκελόταρ ο ρέσμιτζιο = έφυγε ο φωτογράφος.